

LEZING: Edward van der Tuuk

<http://filosofieopmaat.wordpress.com>

woensdag 25 april - 20.00 uur

vrijmetselaarsloge 'het Azuren Gewelf'

Doopsgezinde Kerk - Wirdummerdijk 18, Leeuwarden

De waan van de dag - over het belang van vertrouwen in tijden van nepnieuws

Dagelijks worden we blootgesteld aan enorme hoeveelheden informatie die via de (social) media verspreid wordt. Het valt als gewone burger niet mee om al deze informatie op waarde te schatten; zeker niet als diverse aanspraken op 'de feiten' elkaar tegenspreken, en de wereld verdeeld lijkt in verschillende kampen met elk hun eigen waarheid. Het gezag van de journalistiek is tanende, evenals dat van de wetenschap en politiek. Naast nep-nieuws wordt er gesproken over nep-parlement, nep-rechters, nep-wetenschap, etc. Dit wantrouwen knaagt aan het geloof in de legitimiteit van sociale instituties die de ruggegraat vormen van onze democratische rechtsstaat. Kunnen we het gezag van instituties, en het geloof in rationaliteit en objectiviteit herstellen? Bijvoorbeeld door instanties in het leven te roepen die nieuwsberichten beoordelen op hun feitelijke juistheid? Of moeten we een andere weg inslaan? Sinds de opkomst van de informatie-maatschappij leven we in toenemende mate in een 'virtuele werkelijkheid'. Onze leefwereld wordt steeds meer bepaald door abstracte kennis over 'De Wereld'; kennis van 'horen zeggen'. Om ons teweer te stellen tegen de 'waan van de dag' zouden we wellicht minder moeten vertrouwen op een geloof in objectieve kennis ('weten dat'), en meer moeten leren vertrouwen op de ervaring die we opdoen in ons eigen leven en samenleven met anderen ('know-how'). Spelenderwijs, in interactie met anderen, leren we onszelf kennen en de wereld met wijsheid en vertrouwen tegemoet te treden.

De waan van de dag - over het belang van vertrouwen in tijden van nepnieuws

als we het hebben over 'de waan van de dag' denken we aan de invloed van de actualiteit op ons leven de afgelopen 2 jaar is daar nog het fenomeen 'nep-nieuws' aan toegevoegd maar 'de waan van de dag' behelst meer dan hetgeen gecreëerd wordt door de media het is de virtuele werkelijkheid die gecreëerd wordt door de centrale rol van informatie

de afgelopen decennia wordt gesteld dat we leven in een informatie-samenleving of kennis-maatschappij dit gaat samen met de opkomst van de computer en het internet

- computers maken enorme opslag en verwerking van data mogelijk
- internet maakt dat we steeds meer informatie en diensten online vinden
- social media maken dat informatie in steeds hoger tempo een steeds groter publiek bereikt

de digitale revolutie heeft een virtuele werkelijkheid gecreëerd, die steeds meer werkelijkheid wordt er wordt steeds meer geregistreerd, geanalyseerd, doorgerekend, gecontroleerd en beoordeeld wetenschap, technologie, economie & media zijn door de ICT steeds meer verstrengeld geraakt steeds meer worden politiek, onderwijs, zorg, journalistiek, marketing, en ons leven erdoor bepaald waar deze ontwikkeling in de kern om draait is kennis, opgevat als informatie

- op internet wordt ons online gedrag voortdurend gemeten door algoritmes van Facebook & Google
- banken en beleggingsfondsen laten aandelen-transacties uitvoeren door financiële algoritmes
- bedrijven verzamelen informatie over koop- en reis-gedrag van klanten om hen 'beter van dienst te zijn'
- kinderen krijgen vanaf hun 4^e cito-toetsen, ontwikkeling wordt bijgehouden in het leerling-volgsysteem
- docenten krijgen steeds meer taken die meer met verantwoording dan met onderwijs te maken hebben
- werknemers worden steeds meer onderworpen aan prestatie-metingen
- (zorg)verzekeraars bepalen wat en hoeveel medicijnen er vergoed wordt op basis van metingen
- het DBC is een vooraf vastgesteld behandel-traject op basis waarvan zorginstellingen uitbetaald krijgen
- de politiek durft geen standpunt in te nemen zonder opinie-peiling of doorrekening door het CPB

het credo van de 21^e eeuw is: 'kennis = macht' en 'meten = weten'

het idee is dat dit leidt tot meer efficiëntie en dus meer rendement, maar wat zijn de keerzijden?
meer administratie en bureaucratie, minder ambacht, hogere werkdruk, minder werklust

'de waan van de dag' kunnen we opvatten als 'geloof in een geabstraheerde, virtuele werkelijkheid'
we lijken steeds meer vervreemd van de concrete leefwereld; hoe zijn we hierin verzeild geraakt?
we zien de afgelopen jaren een groeiende onzekerheid, onbehagen, en wantrouwen jegens instituties
er wordt gezegd: de 'menselijke maat' moet terug, de samenleving moet weer een 'samen-leven' worden

wat is de 'menselijke maat'? wat kenmerkt de mens? onze evolutie vanaf 2 miljoen jaar geleden:

- de mens is een groepsdier, dat sociale relaties onderhoudt; Dunbar's number = 150 leden
gemeenschappen met meer leden vereisen regels, instituties, en dus taal / conceptueel denken
- we leren door samenwerking / shared attention / mimesis / spel / interactie
we kijken gedrag af van anderen in de groep, en leren onze aandacht te richten (concentreren)
- leren door controle over motoriek / oefenen / ambacht / know-how
we abstraheren de essentie van een techniek, en maken ons die eigen door oefening (trial-and-error)
- moraal / emotie-regulatie: we leren impusen te onderdrukken t.b.v. de cooperatie
- persoonlijke identiteit / erkenning / gezien worden
we leren onszelf te bezien vanuit het perspectief van de ander (theory of mind), en passen ons aan
- verhalen, rituelen, dans en muziek om betekenis te verlenen (verbeelding / religie)
taal en sociale rituelen verbeelden een betekenis-wereld die de sociale werkelijkheid consolideren
door verbeelding en verbindende verhalen ontstaat een collectieve identiteit
zo wordt het mogelijk om leden van de groep te mobiliseren, en anderen leden van de groep te maken

deze capaciteiten / technologieën leidden tot:

- grotere samenlevingsverbanden: onderworpen vijanden konden ingelijfd worden als slaven / krijgers
- arbeidsdeling / specialisatie: leiders, sjamanen / geestelijken, krijgers, handelaren, arbeiders, etc
- indirect overdraagbare kennis (gebaren -> mondeling -> schrift -> pers -> internet)

taal speelt een grote rol: het stelt ons in staat te abstraheren / conceptualiseren ('de liefde' = een idee)
met concepten / ideeën kunnen we de oneindig veelvoudige en complexe werkelijkheid vatten / begrijpen
in onze taal reduceren we de werkelijkheid tot begrippen / concepten, en maken de wereld behapbaar
ook kunnen we er een nieuwe (complexe) werkelijkheid mee maken / verbeelden, zoals in verhalen
met verhalen wordt zin en richting gegeven aan het handelen van leden van de gemeenschap
zo ontstaan regels, wetten en instituties, waarmee burgers gedisciplineerd / gemobiliseerd worden

Yuval Harari (Sapiens, 2014) beschrijft de stap van sociale werkelijkheid naar institutionele werkelijkheid
allerlei zaken die ingebed waren in sociale interactie werden steeds autonomere instituties:
religie, geld, tijd, het recht, politiek, wetenschap, onderwijs, zorg, media / journalistiek, etc
institutionalisering behelst o.a. formalisering van conventies (bijv. door standaardisering):
van beloften naar contracten, van schelpen naar geld, en van regendans naar de kerk & kloosters

zo ontstonden tal van instituties:

- kerkelijke functies en leerstellingen
- munten of papier-geld als ruil-middel
- kalenders en klok-tijd
- de (grond)wet als bepaling van geboden en verboden
- verkiezingen, benoemingen, etc

vertrouwen / geloof in instituties is essentieel om ze te kunnen laten bestaan
ten 1^e vereisen instituties gezag, oftewel geloof in de legitimiteit van hun gelding of autoriteit
zo maakte het huwelijk (echtverbintenis) het mogelijk om te spreken van 'echte' en 'onechte' kinderen
en zo maakt het idee 'Waarheid' het mogelijk om te spreken van 'echt' en 'vals' (nep, schijn, leugen)
en zo maken recht & moraal het mogelijk om te spreken van rechtvaardigheid
instituties creëren aldus een sociale werkelijkheid, die bestaat 'in zoverre ernaar gehandeld wordt'

ten 2^e behoeft een maatschappij onderwerping van het individu aan institutionele regels door sancties
die sancties zijn vaak een straf in de vorm van boetedoening, of een vorm van uitsluiting (bijv. opsluiting)
individuen die lak hebben aan tijd, geld, wetten, feiten, etc. plaatsen zich 'buiten' de maatschappij
zij worden op straffe van uitsluiting gedisciplineerd om zich te conformeren aan de eisen van de groep
zo worden de instituties die de sociale werkelijkheid vormen bevestigd en gereproduceerd

'Grote Verhalen' geven zin & richting aan het handelen, vormen het zelfbeeld van een samenleving
religieuze & politieke ideologieën maken het mogelijk om grote groepen te smeden, tot miljoenen leden

- religie: God roept ons op om Hem te volgen, en de verleidingen van de duivel te weerstaan!
- nationalisme: beste landgenoten, wij moeten trots zijn op onze cultuur / geschiedenis!
- socialisme: arbeiders aller landen verenigt u!
- fascisme: de vijand is onder ons, wees alert!
- republikenisme: vrijheid, gelijkheid en broederschap!
- democratie: de macht aan het volk door vrije verkiezingen!

een ander Groot Verhaal is dat van de Verlichting, dat tot op de dag van vandaag ons denken bepaalt
centrale ideeën zijn: rationaliteit, objectieve kennis, neutrale rechtspraak, emancipatie, en vooruitgang
objectiviteit en neutraliteit vormen ook de hoekstenen van de wetenschap en de journalistiek:
beide streven naar een objectieve representatie van de feiten, van de wereld 'zoals die is'
het gezag van wetenschap & technologie is vooral te danken aan haar overtuigingskracht ¹
het geloof in kerkelijke dogma's heeft daardoor plaats gemaakt voor een geloof in de wetenschap ²

kennis wordt sinds de opkomst van de wetenschappen geassocieerd met:

- feiten / objectiviteit
- meten / kwantificeerbaarheid

kennis is gebaseerd op ervaring en vertrouwen (in jezelf, of een ander, of een institutie)
wanneer eigen ervaring ontbreekt zijn we aangewezen op vertrouwen in de ander
kennis wordt dan dus geloof, in 'van horen zeggen': 'het schijnt dat' / 'ze zeggen dat'
wanneer we de bron waar de informatie vandaan vertrouwen is dat een autoriteit
zo zijn er autoriteiten op diverse gebieden:

- een arts is een autoriteit als het om mijn gezondheid gaat, maar niet als het om mijn auto gaat
- wetenschap en journalistiek zijn de autoriteiten als het om 'de feiten' over 'de wereld' gaat

maar ook instituties zijn aangewezen op kennis / informatie
grootschaligheid en informatie-technologie voedt controle-behoefte
het geloof in 'meten = weten' creëert een papieren werkelijkheid

hoe grootschaliger de samenleving, hoe minder direct overzicht, hoe afhankelijker we zijn van vertrouwen maar grootschaligheid maakt ook dat je niet weet of dat vertrouwen terecht is, dus komt er controle controle gebeurt op basis van kennis / informatie, maar dat is altijd een simplificatie / model als die kennis / informatie in een andere context wordt gebruikt, kan het zelfs een karikatuur worden psychiatrische diagnoses worden gesteld a.h.v. de DSM (diagnostic and statistical manual of mental disorders) een persoon wordt aan tal van testen en observaties onderworpen, en hieruit vloeien 'metingen' voort de diagnose is dus geen intrinsieke eigenschap, maar 'het voldoen aan een groot aantal criteria'

buiten de psychiatrie gaan diagnoses een eigen leven leiden (school, gezin, verzekering, etc) in contexten waarin de gediagnosticeerde persoonlijk niet bekend is, neemt de diagnose zijn plaats in DBC-zorgproduct (diagnose behandeling combinatie) is een vooraf vastgesteld behandel-traject de zorginstelling krijgt betaald naar het DBC (de diagnose), niet naar de daadwerkelijke behandeling kritiek: het is bureaucratisch, en patiënten vallen niet altijd binnen de kaders van de DSM-diagnoses in de DSM5 (2013) worden er andere diagnoses, criteria en meet-instrumenten gehanteerd dit maakt dat er meer, en andere diagnoses worden gesteld, zonder dat de populatie is veranderd betekent dat dat er meer kinderen met een stoornis zijn?

interview met Rein de Wilde (Groene Amsterdammer, 7 juli 2001)

"De kenniscultus is het laatste grote verhaal dat ons rest [... maar] Ons laatste grote verhaal is eigenlijk een leeg verhaal. Niemand weet waarheen hij op weg is, maar iedereen voelt zich gedwongen mee te lopen. [...] Een centraal thema in alle utopieën is dat conflicten kunnen worden opgelost door wetenschap en technologie. [...] Vroeg of laat stuit de kennismaatschappij echter op haar grenzen. [...] Als het breken met tradities en met het individuele en collectieve verleden de norm wordt, is op den duur niets van gisteren meer vergelijkbaar met iets van vandaag, met als gevolg dat niemand meer iets weet."

kennis / informatie wordt vaak voorgesteld als iets 'objectiefs', iets dat je kan consumeren, een product vergeten wordt dan dat kennis / informatie zonder know-how over de toepassing leeg / nutteloos is

we kunnen dus 2 soorten kennis onderscheiden: theoretische kennis en praktische kennis

praktische kennis = weten hoe (iets te doen), oftewel know-how; denk aan vaardigheid en ambacht deze kennis leren we niet uit een boekje, maar door te doen, en heet daarom ook wel impliciete kennis bekwaamheid komt niet voort uit inzicht of informatie, maar uit ervaring (oefening baart kunst) deze kennis is daarmee ook gesitueerde kennis: ze werkt alleen in een bepaalde omgeving d.w.z: met de juiste gereedschappen, mensen, etc (fietsen kunnen we alleen op een fiets)

theoretische kennis = weten dat... ook wel: expliciete, verklarende, beschrijvende of feitelijke kennis deze kennis kan als informatie gecommuniceerd worden naar andere gebruikers, in andere contexten daarmee is het geen persoonlijke kennis, maar algemene kennis, "van horen zeggen": dogmatisch

daarbij is het kennis gebaseerd op het idee van representatie:

begrippen, beweringen, theorieën, modellen, metingen, etc. verwijzen naar een werkelijkheid: de feiten representatie veronderstelt iets dat gerepresenteerd wordt (door bijv. een theorie of model); maar wat? de natuur-wetenschappen gaan uit van het naturalisme als basis-aanname (axioma):

"er is een natuurlijk gegeven, objectief bestaande, waarnemer-onafhankelijke werkelijkheid"

deze werkelijkheid is kenbaar; d.w.z. dat kennis die werkelijkheid representeert / ermee correspondeert het streven van wetenschap is objectiviteit: eliminatie van subjectieve en context-gebonden elementen objectiviteit veronderstelt dualisme: tussen subject (onderzoeker) en object van onderzoek (werkelijkheid) zo ontstaat een beeld van de werkelijkheid dat niet 'gekleurd' is door subjectieve aannames of waarden de gegeven werkelijkheid is objectief te beschrijven; te 'vangen' in theorieën die deze representeren kwantificeerbaarheid van informatie is daarbij een grote rol gaan spelen: 'meten = weten'

Jan Warndorff noemt dit 3^e-persoons-perspectief, dit denken in termen van objectieve feiten, 'het-denken' "het schijnt dat...", "in de krant staat dat...", "ze zeggen dat...", "wetenschap heeft aangetoond dat..." het staat tegenover het 1^e-persoons-perspectief, waarbij kennis niet los staat van de eigen ervaring "ik heb gemerkt dat...", "ik doe meestal dat en dan pas dat...", "ik weet uit ervaring dat..."

de toenemende schaalvergroting en complexiteit van de wereld maakt dat we ons nietig voelen om 'op de hoogte te blijven', om 'het overzicht te houden', zijn we aangewezen op externe bronnen wetenschap & journalistiek hebben daardoor de afgelopen 150 jaar steeds meer aan gezag gewonnen deze instituties moeten we wel op hun 'echtheid' kunnen vertrouwen ('echt' = gewettigd / gelegitimeerd) zonder vertrouwen is er immers geen gezag, en dus geen (geloof in hun) waarheid maar het taalgebruik "op de hoogte blijven" en "overzicht houden" verraad een zekere vervreemding namelijk: vervreemding van de leefwereld, van het (inter)menselijke, van het hier & nu het suggereert de mogelijkheid van 'alles weten', een 'god's eye view', een 'view from nowhere' de woorden theorie en theater stammen van het Griekse theorein / theatai (= beschouwen) de toeschouwer is niet direct betrokken bij het geobserveerde, en overziet het geheel als een schouwspel

de mens leeft in 'een wereld': het geheel van dingen, mensen en relaties waarin handelen betekenis heeft deze 'leefwereld' wordt gekenmerkt door een hoge mate van vertrouwdheid en vanzelfsprekendheid de wetenschap, (social) media en politiek gaan echter over een wereld waar we niet mee vertrouwd zijn voor kennis over die wereld zijn we afhankelijk van externe bronnen: wetenschap en journalistiek / media deze bronnen presenteren de wereld in de vorm van feiten, zonder dat de context altijd duidelijk is onze kennis over de wereld is dus niet gebaseerd op ervaring, maar op geloof in 'van horen zeggen' we vertrouwen op de 'echtheid' van de verstrekte informatie, zonder dat we deze zelf kunnen duiden als 'de wereld' een objectief gegeven wordt, een verzameling feiten, herkent men zich hier niet meer in d.w.z. als de institutionele werkelijkheid zich te ver van de leefwereld begeeft verliest ze legitimatie zo herkennen veel mensen zich niet meer in de grootschalige geglobaliseerde wereld; niet hun wereld als het vertrouwen in instituties (wetenschap, politiek, media) afbrokkelen, kalft ook hun gezag af dan valt hun waarheid / echtheid (legitimiteit) ten prooi aan twijfel, achterdocht, scepticisme, cynisme, etc

'de waan van de dag' is het geloof dat de informatie die tot ons komt via de media waar en van belang is en dat journalistiek en wetenschap onmisbaar zijn om ons iets leren over 'de wereld' die informatie koloniseert ons bewustzijn, slokt steeds meer aandacht op, en werkt zelfs verslavend maar hoe schatten we die informatie op waarde? de vervolgvraag: welke waarde? wat is van waarde? helaas worden informatie en waarde in onze tijd steeds meer gereduceerd tot economische waarde wat daarin niet tot uitdrukking komt is dat wat voor ons, mensen op zoek naar betekenis, van waarde is

de virtuele werkelijkheid van het internet beloofde een wereld van inter-connectedness / verbinding maar de overweldigende hoeveelheid van (soms tegenstrijdige) informatie leidt tot het tegenovergestelde het leidt eerder tot verwarring, eenzaamheid, sociale en spirituele verarming, en polarisatie daarbij wordt het steeds duidelijker dat juist dit het verdien-model is van de tech-bedrijven social media zijn er niet in eerste instantie om ons te informeren, maar om onze aandacht te trekken dit impliceert dat onze aandacht afgeleid wordt van andere zaken; zaken die wellicht belangrijker zijn: zingeving, betekenis, verbinding, persoonlijke relaties, interactie met de fysieke en sociale omgeving, etc

afgelopen jaren verkeert het gezag van diverse instituties in zwaar weer: er is twijfel over hun legitimiteit

- de politiek: er is minder vertrouwen in politici en politieke partijen (SCP, 2015)
- wetenschap: er is minder vertrouwen in pharmaceutica / vaccinaties, genetische modificatie, etc
- media: er is minder vertrouwen in de objectiviteit en neutraliteit van de journalistiek / social media

dit roept bij velen zorgen op: is het post-truth-tijdperk van alternatieve feiten het begin van het einde? (het einde van het geloof in de waarheid, in democratie, in mensenrechten, in verlichtingsidealen?)

we kunnen het ook zien als een nieuw begin: waarin mensen hun leven weer meer zelf ter hand nemen de op winst gebaseerde economie maakt langzaam maar zeker plaats voor de betekenis-economie (Kees Klomp: Handboek betekenisvol ondernemen; het gat in de maatschappij - 2016) hierin staan zingeving en interactie met onze fysieke en sociale omgeving centraal

Jan Warndorff: Geen Idee; filosofie van het boerenverstand (2017)

het leven is geen idee / abstractie, maar een praktijk die beleefd en geleefd wordt, door en met mensen verrijking ligt niet besloten in streven naar meer welvaart of meer kennis, maar in streven naar minder aandacht en toewijding aan wat hier & nu gebeurt moet een tegenwicht bieden aan 'het-denken' 'het-denken' is het abstracte geloof aan feiten en ideeën, die ons onze relatie tot de wereld doet vergeten pas in de relatie die we onderhouden met de wereld om ons heen ontdekken we wat van waarde is

Coen Simon: En toen wisten we alles; een pleidooi voor oppervlakkigheid (2011)

i.p.v. 'op de hoogte te blijven', om 'overzicht te houden', zouden we de oppervlakte moeten waarderen te willen weten hoe alles 'echt' in elkaar zit, leidt tot holle abstracties, niet tot zinvolle kennis

Jan Bransen: Laat je niets wijsmaken; over de macht van experts en de kracht van gezond verstand (2013)

de wetenschap verschaft kennis, maar heeft niet de waarheid m.b.t. ons leven in pacht

als we niet zelf blijven nadenken, maar geloven in experts, verliezen we de macht over ons leven

Steven C. Hayes & S. Smith: Uit je hoofd, in het leven (2006)

waar het om gaat is 'uit ons hoofd, in het leven' te stappen, zonder reserves en rancune

dit betekent dat we het leven omarmen, met al z'n weerspanning, obstakels en teleurstellingen

pas daarin leren we, met vallen & opstaan, wat waardevol en waarachtig is, en wie we als persoon zijn

we moeten de toewijding aan wat van waarde is cultiveren, met acceptatie van de eigen onvolmaaktheid

Jan Rotmans: Omwenteling (2017)

boven de tempel van Apollo, waar de Grieken het Orakel van Delphi raadpleegden, stond: 'ken uzelve' 'ken jezelf' is iets fundamenteel anders dan 'ken de waarheid / de feiten': het gaat om wat je waarden zijn maar hoe kom je erachter wie je bent, en wat je belangrijk vindt?

antwoord: door het leven te leven! - en het leven leren we niet uit een boek of uit de media

en ook niet door een werkomgeving die ons disciplineert en normaliseert tot de ideale werknemer

we leren wie we zijn in de praktijk: door spel, interactie, ontdekken, uitproberen, falen en slagen

dit doen we in interactie met de fysieke omgeving, en in interactie met mensen

dit geldt voor opgroeiende kinderen, maar evengoed voor adolescenten en volwassenen

we worden iemand door ons te verhouden tot de ander; zonder 'ander' kan niemand een 'zelf' worden

we leren naar onszelf te kijken (zelf-reflectie) door ons te verplaatsen in het perspectief van de ander

leren is meer dan informatie-verwerking; bij leren speelt vertrouwen in jezelf, in je kunnen, een grote rol

we krijgen dat vertrouwen door ervaring, door vallen & opstaan, door fysieke en sociale interactie

door ervaring raken we vertrouwd met onze vak, onze omgeving en onszelf, en worden we experts

als onze omgeving daar geen oog en waardering voor heeft, zal dit de kwaliteit van ons leven aantasten

en het zal de kwaliteit van ons handelen en ons vakgebied aantasten (onderwijs, gezondheidszorg, etc)

kinderen zullen geremd worden in hun ontwikkeling door faal-angst en een lage eigendunk

in de moderne maatschappij is alles gericht op resultaat, rendement en efficiëntie

deze resultaat-gerichtheid beoogt een doel, en alles onderweg daarheen is een middel

dit 'het-denken' is gericht op controle / beheersing / onderwerping aan een ideaal

het abstracte en universele wordt hoger gewaardeerd dan het concrete en particuliere

wetenschap, waarheid en feiten zijn aanspraken op objectiviteit en universele geldigheid

daarmee is het een ontkenning van het perspectivische, de persoonlijke ervaring
de uit wetenschap voortkomende technologie heeft op die manier de ambachtelijkheid vervangen

willen we weer meer zin ontleen aan ons dagelijks handelen moeten we oog krijgen voor het proces
proces-gerichtheid ziet de weg niet als op weg naar een doel, een ideaal, maar als doel in zich
het gaat niet om het behalen van de top: ook halverwege de berg is het uitzicht mooi
spel & interactie maken dat de mens leert en vertrouwd raakt met de wereld, zichzelf en de ander
dingen krijgen betekenis voor ons door herhaling, doordat ze langdurig een rol spelen in ons leven
aldus gaan we ons tot dingen verhouden, en van ze houden (of juist haten; dat is ook een betekenis)
en uiteindelijk worden ze deel van ons, identificeren we ons ermee
denk aan: bezigheden (werk), de mensen waar we mee omgaan, gewoontes, taal, onze omgeving, etc

maar ook: dingen die tot ons komen via externe bronnen (media) krijgen in de loop der tijd betekenis
iets wat eenmalig in de krant staat ontglijpt onze aandacht, of vergeten we al snel weer
iets waarover wekenlang dagelijks wordt bericht krijgt betekenis, wordt ogenschijnlijk belangrijk
in media-land heet dit 'het haakje': nieuws wordt opgehangen aan wat al actueel (lees: in het nieuws) is
iets blijft actueel totdat iets anders de aandacht trekt van de media, en daarmee van de lezer / kijker
maar deze media-logica sluit zelden aan bij ons eigen leven, en wat daarin belangrijk is
om informatie op waarde te schatten is het belangrijk je af te vragen: vindt ik dit belangrijk / van waarde?
door terugkoppeling naar het hier & nu, naar ons leven, bieden we tegenwicht aan 'de waan van de dag'

¹ maar we moeten ook de invloed van wetenschaps-propaganda (19^e & 20^e eeuw) niet vergeten

² ook al is er de afgelopen jaren ook wantrouwen jegens wetenschap & technologie
dit is niet voor het eerst: de Grieken (cynici, hubris), de Romantiek (vervreemding), de jaren '60 (hippies)